

Odobritev gozdnih semenskih objektov temelji na ohranjanju genetske pestrosti

Tehnične smernice za ohranjanje in rabo genskih virov

Slovenija

V Evropski uniji mora gozdni re-produkcijski material (GRM), ki se trži, ustrezati eni od štirih kategorij: i) »Znano poreklo« – najnižji kriterij, GRM izvira iz skupine semenjakov ali sestoja;

ii) »Izbran« - GRM izvira iz semenskega objekta, ki je sestoj, ki je bil fenotipsko izbran na nivoju populacije in ki ustreza kriterijem, katere preveri ob odobritvi tega objekta posebna komisija ministrstva, pristojnega za gozdarstvo; večina gozdnih semenskih objektov (GSO) v Sloveniji sodi v to kategorijo;

iii) »Kvalificiran« - GSO je semenska ali klonska plantaža;

iv) »Testiran« - GSO (sestoj ali plantaža) ima nadpovprečne lastnosti.

Kriteriji, ki se ocenjujejo pri odobritvi objektov za proizvodnjo GRM v kategoriji "izbran", vključujejo pogoje glede: 1. izvora (pri domorodnih drevesnih vrstah mora biti sestoj praviloma avtohton), 2. izoliranosti (od sestojev slabe kakovosti ali neznanega izvora iste vrste ali sorodnih vrst ali sort, ki lahko s to vrsto tvorijo križance, da se onemogoči oprasavanje), 3. minimalne velikosti populacije (pri oprasavanju mora sodelovati zadostno število dreves, ki omogočajo ustrezno visoko izmenjavo genetskega materiala, torej genetsko pestro potomstvo); 4. starosti in razvojne faze (ki omogoča nedvoumno upoštevanje navedenih kriterijev); 5. enovitosti (sestoj

mora kazati normalno stopnjo variabilnosti morfoloških znakov); 6. prilagojenosti; 7. zdravstvenega stanja in odpornosti; 8. rastnosti sestoja, 9. kakovosti lesa in 10. oblike ali načina rasti. Zadnji trije kriteriji prispevajo predvsem k večanju kakovosti lesa bodočih generacij, prvih sedem kriterijev pa omogoča ohranjanje prilagoditvenega potenciala GRM oziroma bodočih generacij gozdnega drevja na spreminjajoče se pogoje v okolju.

Prilagojenost sestoja na ekološke razmere, ki prevladujejo v provenienčnem območju, mora biti jasno razvidna. Prilagojenost na obstoječe ekološke razmere v okolju se kaže v sposobnosti te populacije gozdnega drevja za trajno uspevanje v tem okolju: torej, da cveti, tvori plodove (fruktificira), v sestoju se opazi klice in mladje, mladje je sposobno v tem okolju preživeti in preraščati v starejše razvojne faze; generativno razmnoževanje (s semenom) lahko uspešno nadomesti tudi vegetativno razmnoževanje.

Zdravstveno stanje in odpornost: drevje v sestoju ne sme biti napadeno s strani škodljivih organizmov in mora biti odporno proti neugodnim klimatskim ter rastiščnim razmeram, razen poškodb zaradi onesnaženja zraka; v primeru poškodovanosti sestojev v širšem področju sestoja, ki kaže odpornost na obstoječe onesnaževalce, pridobi tak sestoj posebno oznako glede odpornosti na stresne de-

javnike v okolju.

Za postopen dvig kakovosti bodočih sestojev, ki bodo izvirali iz sestojev, katere se ocenjuje, pa sta pomembna tudi oblika ali način rasti: drevesa v sestoju morajo kazati posebej kakovostne morfološke znake, zlasti stegnjenost in simetričnost debla, ustrezno oblikovano krošnjo, tanko vejnatost in ustrezno naravno odmiranje vej. Poleg tega mora biti delež vilasto razraslih dreves in dreves s spiralno zavitim deblom od skupnega števila semenjakov majhen. Za nekatere drevesne vrste je bilo namreč s provenienčnimi poskusi in testi potomstva dokazano, da sta nagnjenost k vilasti razrasti (razsohlost pod zgornjo tretjino višine drevesa) in spiralni zasukanosti vlaken dedno pogojeni, zato se sestojem, v katerih je delež dreves s tako obliko rasti neprimerno visok, izogibamo, kljub temu, da bi na razsohlost lahko vplivali tudi vremenski pojavi v preteklosti, npr. požled.

Odobreni gozdni semenski objekti in drugi sestoji, ki so ustrezne velikosti, ustrezajo prvim sedmim kriterijem, in v katerih so interesi lastnikov usklajeni z načeli trajnostnega gospodarjenja v korist izbrane vrste ali skupine vrst, se lahko obravnavajo tudi kot gozdni genski rezervati – dinamične enote ohranjanja gozdnih genskih virov.

Hojka Kraigher,
nac. koord. EUFORGEN